

Miután eleget mondtam olyat, aminek következtében azt lehet rám mondani, hogy nacionalista, és sovinszta vagyok, könnyű szívvel folytatom. Igen kérem, nacionalista vagyok és sovinszta vagyok. Nem is lehetek más. Ha egy legyőzött, vesztes nép tagja úgy viselkedik, mintha neki is járna a győztesek természetes joga, az nacionalista. A győztesnél ez természetes.

Egy intelligens hallgató most megkérdezhetné, hogy játékból vagy igaziból vagyok-e nacionalista és sovinszta. Azt válaszolnám, hogy játékból. Mert itt Kelet-Európában a normál dramaturgia ezt kívánja. Mert Kelet-Európában a valódi, természetes, jól bevált dramaturgia nem engedi meg a következőket:

Nemrég Hannoverben voltam, ahol világiállítást foglalkoztatni 2000-ben. Azért hívtak meg, hogy javaslatot tegyek, hogy a meglévő vásárvárost hogy lehet alkalmassá tenni a világiállítás befogadására.

A vásárváros egy hatalmas város, minden ház szürkére van festve, minden ház acéllemezzel van borítva. Egy számítógépstruktúrára van építve az egész város, tehát ha valahol kilazul egy csavar, egy piros lámpa megjelenik a képernyőn. A fő tökéletes állapotban van, locsolnak, tisztaság van, rend van.

Odafelé már az autóban elhatároztam, hogy amint megérkezünk, a város történetével kezdem, legalább képekben. Úgyhogy amikor odaértünk, könyveket kértem, hogy lássam, hogy a XVII., XVIII., XIX. XX. században hogyan nézett ki ez a város. Nos, Hannover egy nagyműltű, gyönyörű város volt, középkori utcavezetéssel. És 1945 elején angol-amerikai bombázók egy hétig bombázták a várost. Nem maradt ép épület.

A lakosság nagy része elpusztult vagy elmenekült; egy töredéke ott maradt. Azon gondolkodtak, elmenjenek-e vagy maradjanak. Úgy döntöttek, hogy maradnak, mert az utak többé-kevésbé megmaradtak és a csatornák is az utak alatt. Így a régi utcákat meghagyva újjépítették az egész várost.

Látva a régi fényképeket, a régi homlokzatokból a vásárváros területére, a főbejáratnál és másutt kulisszafalakat tervezünk, visszavarázsolva a látogatók számára a város hangulatát. És megmóditottuk a földet és hatalmas 35 és 40 méteres ragasztott tartókkal a földet föl vittük a jelenlegi szürke 150x120 m-es pavilonok oldalára és tetejére, mert magukhoz a csarnokokhoz nem nyúlhattunk.

Egy fiatal hannoveri építész, aki szervezője volt az egésznek, odajött és nézte a rajzokat. És azt kérdezte tőlem, hogy jártam-e Euro-Disneylandben. Kérdeztem, hogy miért?

Mert őt ez arra emlékezteti.

Válaszul elmeséltem neki a következőket:

Én 1945 februárjában Budapesten a Kis-Svábhegyen laktam. Tíz éves voltam akkor. A ház lakóival és szüleimmel álltunk a kerítés mellett és néztük a királyi várat, amely akkor már lángolt. A győztesek felgyújtották. Csattogva hasadtak szét a márványlapok, ami hozzánk is elhallatszott. Tudtuk, hogy a koronaőrök az utolsó emberig védik a várat.

Tudják, hogy mi az a Vécsey-gránát? Akkor, hogy el-fér az ember tenyerében, a fején van egy U-szög. Ha azt az ember kihúzza, el kell hajítani a gránátot, mert robban. Amikor a koronaőröknek elfogyott a lőszerük, az utolsó grá-

nátot kibiztosították és a szájukba vették.

Én ezt az élményt, míg élek, nem felejttem el, és nem bocsájtom meg.

Ezt a fiatalember végighallgatta, és elment. És többé nem beszéltünk.

Nem lesz náci attól az ember, hogy a szíve szerint ítéli.

Úgy gondolom, hogy ha nekünk, magyaroknak más célunk is van, mint az Európába való eljutás, akkor két kötelességünk van. Nehéz szívvel ugyan, de kötelességünk emlékezni, és nehéz szívvel ugyan, de kötelességünk boldognak lenni.

Boldogan élni – azt jelenti a számomra, hogy Magyarországon, magyar emberként, szabadon akarok élni. S ebből a kettőből egy jottányit engedni nem lehet.

Nem kell törődni a Világbank Shylockjaival.

Nem kell törődni az oroszországi maffiával.

Nem kell törődni azzal, hogy mit hazudnak rólunk.

Mert nem vagyunk alábbvalóak senkinél.

KÁLMÁN ISTVÁN TÁJ ÉS GAZDASÁG

A tájépítő kollégáktól megtanultam, hogy a természet maga még nem táj, vagyis a táj a természet és az ember kapcsolatából keletkezik. A táj tehát olyan organizmus, melyben a természet és az ember fejlődése egymástól elválaszthatatlan. A táj változásait, fejlődését, individualitását három tényező határozza meg:

- a természet (kultúra)
- a természetet átalakító emberi munka (gazdaság)
- a településeken az emberek szociális-antiszociális együttélése (jog-közigazgatás)

Ma a gazdaság és a gazdaságot kiszolgáló politika dominál a táj alakításában.

Ha a tájat nem komplex, összefüggő rendszernek, hanem élő organizmusnak tekintjük, akkor megvizsgálhatjuk, hogy milyen befolyások tették beteggé ezt az organizmust, és milyen cselekedeteknek van gyógyító hatásuk.

Ha a Bakony – melynek a Dörögdi medence a középpontjában fekszik – és a Balaton-felvidék történetét a helytörténeti leírásokban tanulmányozzuk, akkor sokkal konkrétabb képet kaphatunk e táj biográfiájáról, mint a történelmünket átfogó könyvekből, melyek nagy része nem más, mint a mindenkori hatalom érdekeit szolgáló hamisítás.

Ebből a történetből most azt szeretném kiemelni, hogy milyen szerepe volt, és van ma is a földtulajdonnak, a föld birtoklásáért folytatott közdelemnek.

Ismernünk kell az Imperium Romanum társadalmi-civilizációs befolyását Pannónia tájaira. Ebben a kultúrában született meg a privát tulajdon ideája (privare – /latin/ rabolni; a privát tulajdon eredendően rablott tulajdon volt), mellyel a mai napig nem tudunk dűlőre jutni. A germán törzsek (gótok, longobárdok), akik a VI. században nyomultak be erre a területre, eredetileg nem ismerték a föld magántulajdonát – azaz a vagyoni jogi tulajdont – és az ezzel összefüggő, vérségi kötelékeken alapuló uralmat. Választott fejedelmek voltak, akiknek gondoskodniuk kellett a törzsi

csoporthoz igazságos együttéléséről és védelméről.

Eredetileg a szláv törzseknek is ugyanilyen kapcsolatok voltak a földdel, mint isteni eredetű, teremtett világgal.

A később jövő frankok alapították meg a *birodalmat*, azt az „életteret”, melyben az európai történelem során az egyes nép-individualitások saját kultúrájukat kibontakoztathatták.

Az egykori Pannónia a birodalom határőr-grófsága (Ostmark) lett. Határ, ami az itt élő magyarság számára a hovatarozás bizonytalanságát jelenti. (*Ady – komp-ország*).

A *hont fogláló* magyar törzsek Árpád fejedelem vezetésével a X. század elején telepedtek le Pannóniában. Foglalkozásuk állattenyésztés, földművelés és kalandozás volt. Szálláshelyeket létesítettek, törzsi-nemzetségi struktúrát alakítottak ki, melyben harmóniában voltak a kozmikus és a földi törvények. Árpád utódai, Géza fejedelem és István herceg a nemzetségi körzetek helyett a keresztény gondolatot magába foglaló vármegyerendszert építik ki. A vármegyerendszer hármass tagozódású, organikus struktúra:

- Az egyes körzetekben kolostorok, *kulturcentrumok* épülnek, melyek az ország keresztény-szellemi forrásává válnak.
- Az ország a *legfőbb hűbéres*, a király kezében van, aki *birtokokat ad hű kézbe*. A hűbéruak feladata, hogy a hozzájuk tartozó településeken megteremtsek a közigazgatást, gondoskodjanak az igazságszolgáltatásról és a védelemről. A védelem erősítésére a birtokokon várak épülnek.
- A földeken folytatott gazdálkodás összefüggésben áll a szellemi centrummal és a közigazgatással.

A magyar táj tehát az árpád-házi királyok idejében a szellemi centrum, az önkormányzati közigazgatás és a természetben folytatott gazdálkodás organikus egysége volt.

A romlás az Anjou-ház befolyásával kezdődik, és – rövid megszakításokkal – a mai napig tart. Harc a föld birtoklásáért, a hatalomért. A hűbéri rendszer felszámolásában, a feudalizmus visszaállításában, a központi hatalomra való törekvésben, imperialista hódításokban Róma kísértetei élnek tovább. Nagy Lajos hódító háborúinak pénzügyi feltételeit Károly Róbert erőszakos centralizálása teremtette meg. A belső viszályok, a török hódítások, a Habsburgok tévedései évszázadokon át népirtást végeztek ezen a területen is. Állandó birtokcserék, elnéptelenedés, bevándorlások; mindezek következményeként eiszegényedés, elmaradottság, a közigazgatás és a gazdálkodás területén.

Ezt követi a bolsevizmus erőszakos szocializálása, amely felülmultha minden korábbi háború pusztításait.

Így érkezünk el az úgynevezett *rendszerváltáshoz*. A földtulajdon kérdése – *mi történjen a nép vagyonával?* – a mai napig megoldatlan maradt.

A bolsevik nehéziparosítás, térszerítés, körzetesítés ideológiai terror, stb. következményeit Önök közvetlenül vagy közvetve megélték, és jól ismerik. Szeretném azonban felhívni a figyelmüket arra a nyugati befolyásra, amit ma nálunk nagyon sokan – különösen liberális vagy szocioliberális nézetű, vagy ezek által befolyásolt emberek – a jövő reménységének tekintenek. Ez a hatalom ideológiája, és úgy nevezik, hogy *piacgazdaság*. Vezérelve pedig a *szabadpiaci verseny*.

A liberálisoknak igazuk van abban, hogy a piac törvé-

nyeit adminisztratív eszközökkel tartósan korlátozni nem lehet. Azt azonban képtelenek felismerni, hogy a piaci verseny a jelenlegi formájában – azaz egyenlőtlen felek közt – azt jelenti, hogy a gazdaságilag erős tönkreteszi, vagy kiszolgáltatott helyzetbe hozza a gazdaságilag gyengét, míg maga korlátlan profithoz juthat a korlátok nélküli piacon.

A konzervatív gazdaságpolitika régiókban gondolkodik. Sokan felismerik, hogy népek, népcsoportok kultúráját nem lehet elválasztani a táj mindenkori állapotától, még akkor sem, ha a településhez, mezőgazdasághoz való viszonyunk gyökeresen megváltozott.

A mezőgazdasági politika nemzeti ügy, és a földművelés, állattenyésztés, településfejlesztés számára ennek megfelelő megoldásokat kell keresnünk. Internacionalista kultúra nem létezik!

A konzervatív gondolkodók nagy része azonban a hagyományokhoz való erős kötődése miatt nem ismeri föl, hogy a gazdasági integrációra való törekvésben egy korszerű, aktuális gondolkodás érvényesül. A gazdaság nem tűri az államhatárokat; világgazdasággá akar összekapcsolódni.

Ez a tendencia a mezőgazdasági politikára is kényszerít gyakorlat. Az Európai Közösség országai létrehozták a Közös Piacot, melybe most integrálni akarják a mezőgazdaságot is.

A GATT (Általános Vámtarifa és Kereskedelmi Egyezmény) ellenére a mezőgazdasági termékek mindaddig nem kerültek be a szabadkereskedelembé, hanem minden ország védte a maga mezőgazdaságát. Ennek következtében a mezőgazdaságban egyre növekvő állami befolyás érvényesült, órási adminisztratív és pénzügyi ráfordítással. A GATT célja, hogy a nemzeti protekcioit, vámokat, szubvenciókat, stb. leépítse, s így az agrártermékek szabadpiaci forgalma létrejöhessen. Az 1995-ben életbe lépett Uruguay-i egyezmény szerint a GATT hatálya kiterjed a mezőgazdasági termékekre, és ennek fokozatosan meg kell történnie. Ebben a törekvésben már világosan felismerhető a modern integrációs törekvések elirányítása, hatalmi érdekek szolgálatába állítása.

Az elmúlt öt esztendő alatt a magyar politikai vezetés egyik legfőbb céljának tekintette – és tekinti ma is – az Európai Unióhoz való csatlakozást. Ez azt jelenti, hogy Magyarország az Unió összes egyezményét magára nézve kötelezőnek ismeri el. Ez azonban magába foglalja minden eddigi nemzeti mezőgazdasági politika felszámolását.

Ha a gazdaságilag ma hátrányos helyzetben lévő kelet-közép-európai országok elfogadják a nyugati piacgazdasági ideológiáját – ami a szociális darwinizmus elméletének megvalósítása lenne, amiként a bolsevizmus a marxista szociális elmélet konzekvens megvalósítása volt – akkor következményeiben nem kisebb tragédiát készítenek elő, mint amit a Párizs környéki békeszerződések hoztak az európai népek számára.

A gazdaság világgazdasággá való integrációja minden nemzeti ellenállás ellenére meg fog valósulni. Nem egy absztrakt, manipulált világgazdaságnak kell azonban létrejönnie, mely a „szabad” versennyel szétrombolja az egyes régiókat. Éppen ellenkezőleg: olyannak, mely ezeket a régiókat összekapcsolja.

A piacgazdaság a valóságban nem lehet mechanizmus, hanem a gazdaságban részt vevő emberek – termelők, for-

galmazók, és a javakat, értékeket felhasználók – együttműködése, társulása.

A gazdálkodók nagyon is jól tudják, hogy a mezőgazdaság földhöz, természethez kötöttsége azt jelenti, hogy – szemben más gazdasági ágakkal – a mezőgazdaság regionális karakterű. Ez természetesen érvényes a természetre (ökológia), az emberi együttélésre (közigazgatás, településfejlesztés), és a gazdálkodásra – vagyis a tájra, mint ezek egységére. Ezenkívül a mezőgazdaság részben önellátásra van utalva, és az iparosításnak is korlátokat kell szabnunk, ha egészséges élelmiszereket akarunk fogyasztani.

A nyugati gazdaságpolitika nincs tekintettel a mezőgazdaság sajátosságára; a protekcionizmust a legnagyobb ellenségének tekinti. A protekció pedig védelmet jelent, és a régióknak – mint minden élő organizmusnak – védelemre van szükségük, hogy fejlődni tudjanak.

Jövőbeni sorsunk Kelet-Európában nagy mértékben függ attól, vajon felismerjük-e azokat a tendenciákat, amelyek a világgazdasági integrációt gazdasági hatalmi érdekcsoportok szolgálatába akarják állítani, meg tudjuk-e akadályozni, hogy a liberális agrárpolitika ezeket a törekvéseket kiszolgálja.

A konferencia feladata lehet, hogy segítse ennek megértését, és a cselekvéshez szükséges bátorság megteremtését.

KAMPIS MIKLÓS SZABADSÁG ÉS SZABÁLYOZÁS

A mai előadás alap gondolata úgy született, hogy közös munkát végeztünk a Pagonnyal, és a munka kapcsán felmerült bennem egy probléma, egy megoldhatatlan probléma. Ennélfogva most nem tehetek mást, mint hogy idecipelem elibétek ezeket a gondolatokat azzal a reménnyel, hogy közületek valaki esetleg ezt a problémát majd valaha meg tudja oldani.

Az előadás egy idézettel kezdődik:

*En rajtam jutsz a kinnal telt hazába,
én rajtam át oda, hol nincs vigasság,
rajtam a kárhozott nép városába.*

*Nagy Alkotóm vezette az igazság;
Isten Hatalma emelt égi kénnyel,
az ő Szeretet és a fő Okosság.*

*En nem vagyok egykoru semmi lényvel,
csupán örökkel; s én örökkön állok.
Ki itt belépsz, hagyj fel minden reménnyel!*

Ez a pokol kapujának a felirata Dante szerint. Itt állunk a kapu előtt; én megpróbálom a társaságot ezen a kapun átvezetni.

Akik hallottak már engem, tudják, hogy az előadás három részből fog állni.

Az első rész egy hangulati felvezetés. Ehhez hét emlékképet mondok el, amelyek az elmúlt években történtek velem.

Az első kép: egy Boeing fedélzetén vagyunk kora hajnalban; kinézünk az ablakon és látunk egy furcsa napfelkeltét. Normális körülmények között ilyen nem lehet látni. Máskor egy bonyolult horizontot látunk, elég magasan; hegyek között kel fel a Nap. Mikor az ember ezt tízezer méter magasból nézi, a horizont rettenetesen messze van és lapos. Halvány derengés kezdődik, melynek közepe van. Aki ezt látja, azonnal a közepére figyel. Az egyre fényesebb, pontoszerűbb lesz, egyre jobban lehet látni, hogy ott kel fel majd a Nap. Ez be is következik, tévedhetetlen biztonsággal.

A második kép egy konkrét helyhez, Krétához kötődik, Phaisztosznál. A rommező körül egy kör alakú ciprusligetet ültettek a derék görögök. Ha az ember leül a rommező közepére, ez a liget elkezd énekelni. Ugyanis tele van kabócákkal; ezek üdvözlik a Napot, harsog az egész. Fantasztikus élmény, hajnalban mentünk oda, nem értettem; miért ültették a ligetet a romok közé, amíg fel nem kelt a Nap és a kabócák el nem kezdtek zenélni. A cipruserdő hangja a második kép.

A harmadik egy hajó fedélzete a Földközi-tenger közepén. Egy alkonyatot figyeltünk meg; ketten voltunk a fiammal a fedélzeten, a többiek tévét néztek. Fordított élménye annak, amit a repülőről elmondtam. A láthatáron éles kontúrral süllyedt el a Nap. Az a fajta derengés, amelyről az előbb beszéltem, fordítva, vörösés árnyalattal játszódtott le.

A negyedik kép sokkal prózaibb. Kirostáltam a nehéz szavakat, amelyeket az ember olyan szívesen alkalmaz egy ilyen előadás alatt. A lakás, ahol lakom, forgalmas út mellett van. Éppen, amikor a kabócák zümmögését idéztem fel, két kamion és egy autóbusz jelent meg az ablakom alatt; ez volt a muzsika, miközben a kabócákról akartam értekezni.

Az ötödik kép Egyiptomból származik. A régi egyiptomiaknak a napisten nevére három kifejezésük volt: Heper, Atum és Ré. A Felkelő, a Lenyugvó és a Ragyogó Nap. Nem véletlen, prózaian is meg lehet magyarázni. Ez a Ré, ez egy gyilkos valami. Minimum 40 fok van árnyékban. A Ré alatt létezni – az borzalmas élmény. Elmondhatatlanul nagy hatalom, amit sugároz.

A hatodik, hogy itt ülünk. Be kell vallanom, hogy másként képzeltem el. Úgy, hogy rakunk egy nagy tüzet és körülüljük. Arra kértem volna az embereket, hogy maradjunk csöndben, hogy meghalljuk a tücsök hangját.

A hetedik furcsa, se nem fény, se nem hang, hanem nyugalom. Kréta szigetén a kis szállodának az erkélyéről pontosan le lehetett látni a régi kikötőbe. A 15. században velenceiek építették, nyilván hadikikötő volt. Mögötte a láthatárig csodálatosan nyugodt, kék tenger. Ahogy Plinius írja: ekkor szállt meg *a nyári tenger kék színű békéje*. Ez a hetedik kép. A képeket próbáljátok magatokban megőrizni.